

1.10.2024

EOAK/2257/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kristian Holman

TARKASTUS: UUDENMAAN PRIKAATI 7.5.2024

Tarkastusajankohta

7.5.2024 kello 9.30–16.00

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Kristian Holman

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

Neuvontalakimies Jaana Romakkaniemi

Osallistujat tarkastuskohteesta

Prikaatin komentaja, eversti

Oikeusupseeri, kapteeniluutnantti

1 TARKASTUKSEN SUORITTAMISESTA

Keskusteluihin osallistuivat lisäksi omaa toimialaansa koskevissa asioissa sosiaalikirjuri ja terveydenhoitaja.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaisesti oikeusasiamies suorittaa tarkastuksia erityisesti puolustusvoimien eri yksiköissä seurataksaan varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien kohtelua. Uudenmaan prikaati tarkastettiin viimeksi 2.6.2016.

Tarkastus suoritettiin eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian esittelijöiden toimesta, oikeusasiamies Petri Jääskeläisen kirjallisesti määräämänä ja etukäteen laaditun ohjelman mukaisesti.

Tarkastuksen yhteydessä keskusteltiin varusmiestoimikunnan toimihenkilöiden ja yksikköedustajien kanssa. Varusmiehille ja henkilökunnalle oli varattu tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun kanslian edustajien kanssa tarkastuksen yhteydessä.

Ennen tarkastusta oli tutustuttu tarkastuskohteesta hankittuun aineistoon, joka sisälsi muun muassa selvityksiä varusmiesten palvelusjärjestelyistä ja viimeaikaisia kurinpitopäätöksiä esitutkinta-aineistoinen.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Yleistä

Prikaatin komentaja kertoi yleisesti Uudenmaan prikaatin toiminnasta ja varusmiesten palvelusolosuhteista.

Uudenmaan prikaatin organisaatioon kuuluu esikunta sekä kaksi joukkoyksikköä ja huoltokeskus. Joukkoyksiköt ovat Vaasan rannikkojääkäripataljoona ja Tammisaaren rannikkopataljoona. Prikaatissa koulutetaan vuosittain noin 1500 varusmiestä, joista noin prosentti on vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia naisia. Joukko-osasto tuottaa muun muassa rannikkojääkäri-, kranaatinheitin-, pioneeri-, esikunta- ja viestijoukkoja sekä sotilaspoliiseja, ohjusmiehiä ja ajoneuvo- ja veneenkuljettajia. Lähes 40 % varusmiehistä saa palvelusaikanaan johtajakoulutuksen. Prikaati työllistää vajaat 200 henkilöä, joista kolmisenkymmentä on siviilejä.

Viimeisen tarkastuksen jälkeen tapahtuneina muutoksina mainittiin siirtyminen perinteisestä aliupseerikoulusta (AUK) rivialiupseerikoulutukseen (riviAUK), joka tarkoittaa sitä, että aliupseereita ei kouluteta erikseen aliupseerikoulussa, vaan normaalin koulutuksen ohessa.

Palkattuun henkilökuntaan kuuluu Uudenmaan prikaatissa 15 opistoupseeria. Monet heistä toimivat erilaisissa asiantuntijatehtävissä kuten esimerkiksi oikeusupseerina. Opistoupseerien koulutuksen päätyttyä vuonna 2003 opistoupseerien tehtäviä on siirretty aliupseereille. Tämä tarkoittaa uusien tehtävien siirtymistä toiselle henkilöstöryhmälle. Tärkeänä pidettiin, että eläköityvillä opistoupseereilla oleva hiljainen tieto siirtyy työntekijältä toiselle tällaisessa tilanteessa.

Varusmiesten kouluttajilta edellytetään yhä enemmän erilaisen pätevyyden antavan koulutuksen suorittamista ja sen suorittamisen myötä saatua lisenssiä. Tämä vaikuttaa henkilöstön poistumiin.

Henkilöstön jaksaminen aiheutti huolta. Erilaiset harjoitukset ovat lisääntyneet, mutta henkilöstön määrä ei ole lisääntynyt samassa suhteessa. Kun kuitenkin varusmiesten koulutuksesta tulisi kaiken muun harjoitustoiminnan ohella pyrkiä huolehtimaan joukkotuotannon läpivientisuunnitelman mukaisesti, on henkilöstö kovilla. Näin oli tilanne erityisesti nuorten kouluttajien osalta.

Prikaatin kasarmirakennusten kerrottiin olevan äskettäin peruskorjattuja ja vastaavan teknisiä ja toiminnallisia vaatimuksia. Henkilökohtaisten varusteiden kuivaustilat on sijoitettu erilleen majoituskerroksista ja maastokäytössä olevat teltat ja muut varusteet säilytetään eri rakennuksissa. Yhden kasarmirakennuksen peruskorjaus on vielä kesken ja sen on määrä valmistua vuonna 2025. Tällä hetkellä rakennus on tyhjänä. Kuntotalon peruskorjaus valmistuu vuonna 2027.

Prikaatissa majoittuu harjoitusten johdosta Yhdysvaltain asevoimien henkilöstöä. Heillä oli käytössään väliaikaiset majoitustilat. Yhteistyön amerikkalaisten kanssa kerrottiin sujuneen erinomaisesti niin henkilöstön kuin varusmiestenkin mielestä.

2.2 Varusmiesten kanssa käydyt keskustelut

Varusmiehet olivat yleisesti tyytyväisiä palvelusolosuhteisiinsa. Palvelusjärjestelyissä ei ollut suuria vaihteluita eri yksiköissä. Varusmiesten kanssa käydyissä keskusteluissa ei tuotu esiin kielellisiin oikeuksiin liittyviä ongelmia.

Jotkut varusmiestoimikunnan edustajat kertoivat saaneensa tietoa oikeusasiamiehen kanslian edustajien suorittamasta tarkastuksesta vasta samana päivänä, jolloin heidän valmistautumisensa oli jäänyt viime hetkeen.

Kuntoisuuslomien myöntämisen suhteen kerrottiin olevan jonkinlaista epäselvyyttä. Varusmiehet kertoivat, että tekemällä tietyn määrän kuntosalisuoritteita, oli mahdollista ansaita kuntoisuuslomia. Nyt kuitenkin jostain syystä tämä ”salikäyntilaskuri” oli nollattu, jolloin salikäyntien kerääminen piti aloittaa alusta.

Varusmiehet kertoivat kantahenkilökunnan vaikeasta tavoitettavuudesta. Henkilökunnan edustajia oli usein lomalla tai koulutuksissa ja heidän poissaolonsa aikaisista sijaisjärjestelyistä ei ollut varusmiesten mielestä riittävästi tiedotettu.

Kouluttajilta toivottiin enemmän ”esimerkillä johtamista”. Nuorten kouluttajien kerrottiin ajoittain käyttäneen epäasiallista kieltä niin varusmiehiä kuin muita kouluttajiakin kohtaan. Varusmiehet kertoivat erään luutnantin haukkuneen toista luutnanttia autistiksi ja erään ylikersantin uhanneen yleisesti kuristamisella, mikäli varusmiehet eivät vetäisi viestiyhteyksissä käytettävää kaapelikelaa nopeammin. Asiassa jäi jossain määrin epäselväksi, perustuivatko kerrotut tapahtumat omakohtaisiin havaintoihin vai kuulopuheisiin ja esitetty arvostelu vaikutti olevan enemmänkin yleisluontoista.

Yleisestikin varusmiehet kokivat, että heitä ja heidän osaamistaan jollakin tavoin väheksyttiin, kun kannustavalla esimerkillä päästäisiin parempiin tuloksiin. Kouluttajien kerrottiin myös osoittaneen välinpitämättömyyttä viikko-ohjelmien toteuttamiseen. Esimerkkinä mainittiin suunniteltu uimahallissa käynti, mutta kukaan ei ollut vaivautunut selvittämään, että uimahalli oli suljettu kyseisenä ajankohtana.

Varusmiehet kertoivat eräästä tapauksesta maastoharjoituksen yhteydessä, jossa kouluttajat olivat antaneet keskenään ristiriitaisia määräyksiä varusmiehelle. Toinen kouluttaja oli käskenyt ajaa ilman valoja, jottei ajoneuvo paljastuisi viholliselle. Hetkeä myöhemmin toisen kouluttajan havaittua ilman valoja ajaminen, tämä oli todennut kuljettajan rikkoneen määräyksiä ajoneuvolla ajettaessa ja sen seurauksena ottanut tältä ajoluvan pois noin kahdeksi viikoksi. Tämän kerrottiin tapahtuneen Syndalenissa viime helmikuussa.

Materiaalin vahinkoilmoitusten käsittelyn kerrottiin kestävän kauan. Eräs varusmies kertoi, että hän joutui odottamaan noin 1,5 kuukautta saadakseen uudet käsineet kadottamiensa tilalle. Tämän ajan hän joutui käyttämään toisia, tarkoitukseen soveltumattomia lomakäsineitään.

Koulutuskokeen suorittamisessa kerrottiin tapahtuneen viivettä. Eräs sotilaspoliisitehtävissä oleva varusmies kertoi, ettei hän voinut suorittaa vartiointitehtäviä, koska hänelle ei ollut kyetty sopimaan ajankohtaa voimakäyttökokeen suorittamiseksi. Keskustelun yhteydessä jäi epäselväksi, mistä ongelmat sopivan ajankohdan löytymiseksi johtuivat.

Matka-ajan pidennysten myöntämisessä kerrottiin olevan vaihtelevaa käytäntöä yksiköiden kesken. Eräs varusmies kertoi asuvansa Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevalla paikkakunnalla, jonne matkan kerrottiin kestävän julkisella liikenteellä yli 11 tuntia. Hän kertoi, että hänen jo saamaansa oikeutta matka-ajan pidennykseen tullaan arvioimaan uudelleen. Kyseinen varusmies kertoi myös palveluksessa loukkaantumiseensa johtaneista tapahtumista, jotka olivat jääneet painamaan hänen mieltänsä. Kyseinen varusmies antoi luvan nimensä kertomiseen komentajalle tapahtumien mahdolliseksi selvittämiseksi. Hän ei halunnut tehdä kantelua ainakaan tässä vaiheessa.

Kaksi varusmiestä kertoi tarkastusta edeltävällä viikolla kokemastaan epäasiallisesta käyttäytymisestä ja kiusaamisesta, jota he pitivät ihonväriinsä liittyvästä haukkumanimestä johtuen rasistisena. Kysymyksessä oli aliupseerioppilaan menettely ja tapahtumalle oli todistajia. Varusmiehet kertoivat kyseisen oppilaan ja asian todistajien nimet ja antoivat luvan nimiensä ilmoittamiseen prikaatin komentajalle asian mahdolliseksi selvittämiseksi. Varusmiehet eivät halunneet asiaa ryhdyttävän tutkimaan kantelumenettelyssä.

Varusmiehet kertoivat erään kantahenkilökuntaan kuuluvan henkilön epäasiallisena pidetystä suhtautumisesta sairastumisiin ja palveluskelpoisuuden rajoituksiin eli palvelushelpotuksiin. Kyseisen kouluttajan kerrottiin käskeneen erään veteen putoamisen takia kylmissään olleen sekä toisen jalkansa loukanneen varusmiehen kävelemään leiripaikalle sen sijaan, että heidät olisi majoitettu sairastelttaan, kuten kenttäsairaanhoitaja oli esittänyt.

Saman kouluttajan kerrottiin esittäneen yleisenä mielipiteenään, että lomalla sairastuneen tulee loman päätyttyä palata aina takaisin kasarmille sairastamaan sairaudestaan riippumatta. Kyseisen kouluttajan kerrottiin myös vaikuttaneen palvelushelpotusten sisältöön. Varusmiehet kertoivat kouluttajan nimen ja antoivat luvan nimiensä ilmoittamiseen prikaatin komentajalle asian selvittämiseksi. Varusmiehet eivät halunneet asiaa ryhdyttävän tutkimaan kantelumenettelyssä, mutta halusivat, että tapahtumat saatettaisiin prikaatin komentajan tietoon.

Prikaatin komentaja toimitti tarkastusta seuraavana päivänä eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan varusmiesten arvosteleman kouluttajan selvityksen. Kysymys oli ollut kolmen varusmiehen saamista palvelushelpotuksista, jotka olivat sisällöltään sellaisia, että varusmiehet pääsivät lomille sen sijaan, että olisivat jääneet kasarmille sairastamaan (02.-03.05.2024 VP, 04.-05.05.2024 VMTL, 06.-10.05.2024 VUP). Palvelushelpotukset VP ja VUP eivät mahdollista lomille pääsyä, kun taas VMTL mahdollistaa. Kyseinen kouluttaja esitti selvityksessään näkemyksensä, että kysymyksessä oli erittäin kyseenalainen ja epäjohtonmukainen sarja vapautuksia. Hän oli ottanut yhteyttä kenttäsairaanhoitajaan koska tällainen toiminta asettaa varusmiehet erittäin epäoikeudenmukaiseen asemaan, koska henkilö, joka tulee kipeäksi, pääsee lomille, vaikka pitäisi olla vartiossa ja toinen henkilö, jonka pitäisi olla lomalla joutuu häneen sijaan yllättäen olemaan viikonlopun kiinni. Kouluttaja kertoi käyneensä pitkän keskustelun siitä, mitä tällainen epäjohtonmukainen sarja vapautuksia aiheuttaa ja mikä olisi reilu ja oikeudenmukainen sekä lääketieteellisesti paras mahdollinen vapautus näille varusmiehille. Tämän tuloksena kenttäsairaanhoitaja muutti vapautuksia johdonmukaisiksi niin että kyseiset varusmiehet jäivät varuskuntaan viikonlopun yli toipumaan mutta lähtevät lähtökohtaisesti 9.5.2024 lomille.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle.

Oikeusasiamies kiinnittää ensinnäkin huomiota siihen, että kaikki häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua ja käyttäytymistä sisältävät tilanteet tulee tunnistaa ja niihin tulee välittömästi puuttua asianmukaisin toimenpitein. Tämä edellyttää niin henkilökunnalta kuin varusmiehiltä tietoa ja osaamista oikeista menettelytavoista. Oikeusasiamies toteaa myös yleisesti, että varusmiesten palvelusyksikön tulee olla turvallinen paikka, jossa kenenkään ei tarvitse pelätä kiusaamista, rasismia, häirintää tai ahdistelua. Niin ikään henkilökunnalta tulee edellyttää asianmukaista kielenkäyttöä niin toisiaan kuin varusmiehiä kohtaan.

Oikeusasiamies toteaa myös, että palveluksessa olevalle asevelvolliselle määrätään tilapäisiä palveluskelpoisuuden rajoituksia, kun sairauden tai vamman hoito ja niistä toipuminen tai palvelusturvallisuus sitä vaatii. Terveydenhuoltohenkilöstön määräämiä rajoituksia ei voi kumota tai muuttaa toisiksi muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö (Yleisen palvelusohjesäännön 233–234 kohdat).

Oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan koulutushenkilöstön ei tule puuttua asevelvolliselle määrättyyn palveluskelpoisuuden rajoitukseen tai lähtökohtaisesti edes kyseenalaistaa sitä. Nyt tarkastuksen yhteydessä ilmi tulleessa tapauksessa palveluskelpoisuuden määrittämisissä oli kuitenkin ilmennyt sellaisia seikkoja (kelpoisuuden muuttaminen lomien mahdollistamiseksi), joiden perusteella niiden tarkoituksenmukaisuuteen erityisesti varusmiehen sairaudesta toipumisen kannalta oli aihetta kiinnittää huomiota. Näin ollen oikeusasiamies ei tässä yhteydessä pidä virheellisenä kouluttajan menettelyä keskustella palveluskelpoisuuden rajoituksista niitä määränneen terveydenhuoltohenkilöstön edustajan kanssa.

Etukäteen hankitussa tarkastusmateriaalissa kiinnitti huomiota se, että joihinkin esitutkintapöytäkirjoihin (- - -) oli pöytäkirjan kansilehdelle epäiltyä rikosnimikettä ja sen tapahtumapaikkaa ja -aikaa koskevaan sarakkeeseen kirjoitettu teonkuvaus kokonaisuudessaan samalla tavoin kuin se on kirjoitettu kuripitopäätökseen. Tämä ei liene tarpeen. Muutoin etukäteen hankittu materiaali ei antanut aihetta toimenpiteisiin.

Uudenmaan prikaatin komentajaa pyydetään ilmoittamaan eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan 29.11.2024 mennessä, mihin toimenpiteisiin edellä pöytäkirjassa esille tuodut ja komentajan tietoon loppukeskustelun yhteydessä saatetut tapahtumat ovat mahdollisesti antaneet aihetta.

Tämä pöytäkirja on ollut luonnosvaiheessa Uudenmaan prikaatissa kommentteja ja mahdollisten salassa pidettävien tietojen arviointia varten.

1.10.2024

EOAK/2257/2024

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Referendarieråd Kristian Holman

INSPEKTION: NYLANDS BRIGAD 7.5.2024

Tidpunkt för inspektion

7.5.2024 klockan 9.30–16.00

Deltagare från justitieombudsmannens kansli

Referendarieråd Kristian Holman

Äldre justitieombudsmannasekreterare Peter Fagerholm

Rådgivande jurist Jaana Romakkaniemi

Deltagare från inspektionsobjektet

Brigadens kommandör, överste

Rättsofficer, kaptenlöjtnant

1 OM UTFÖRANDET AV INSPEKTIONEN

I diskussionerna deltog dessutom socialkurator och hälsovårdare i ärenden som gällde deras verksamhetsområde.

I enlighet med lagen om riksdagens justitieombudsman utför justitieombudsmannen inspektioner särskilt vid försvarsmaktens olika enheter för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst behandlas. Nylands brigad inspekterades senast den 2 juni 2016.

Inspektionen utfördes av föredragande vid riksdagens justitieombudsmans kansli i enlighet med ett skriftligt program som förordnats och utarbetats på förhand av justitieombudsmannen Petri Jääskeläinen.

I samband med inspektionen fördes diskussioner med beväringsskommitténs tjänstemän och enhetsrepresentanter. Beväringarna och personalen hade beretts tillfälle till förtroliga samtal med kansliets representanter i samband med inspektionen.

Före inspektionen hade man bekantat sig med material från inspektionsobjektet, som bland annat innehöll utredningar om tjänstgöringsarrangemangen för beväringar och disciplinära beslut under den senaste tiden jämte förundersökningsmaterial.

2 OBSERVATIONER UNDER INSPEKTIONEN

2.1 Allmänt

Kommendören för brigaden berättade allmänt om Nylands brigads verksamhet och beväringarnas tjänstgöringsförhållanden.

Till Nylands brigads organisation hör staben samt två trupperheter och en underhållscentral. Trupperheterna är Vasa kustjägarbataljon och Ekenäs kustbataljon. Vid brigaden utbildas årligen cirka 1 500 beväringar, varav cirka en procent är kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst. Truppförbandet producerar bland annat kustjägar-, granatkastar-, pionjär-, stabs- och signaltrupper samt militärpolis, kustrobotmän och fordons- och båtförare. Nästan 40 procent av beväringarna får ledarutbildning under sin tjänstgöringstid. Brigaden sysselsätter nästan 200 personer, varav ett trettiotal är civila.

Som ändringar efter den senaste inspektionen nämndes övergången från den traditionella underofficersskolan (AUK) till underofficersutbildning vid moderenheterna (riviAUK), vilket innebär att underofficerare inte utbildas separat vid underofficersskolan utan jämsides med den normala utbildningen.

Till den avlönade personalen hör 15 institutsofficerare vid Nylands brigad. Många av dem arbetar med olika expertuppgifter, till exempel som rättsofficer. Efter att utbildningen för institutsofficerare avslutades 2003 har institutsofficerarnas uppgifter överförts till underofficerarna. Detta innebär att nya uppgifter överförs till en annan personalgrupp. Det ansågs viktigt att den tysta kunskapen hos de institutsofficerare som går i pension överförs från en arbetstagare till en annan i en sådan situation.

Av beväringarnas utbildare förutsätts i allt högre grad utträttad utbildning som ger olika kompetens och licenser som erhållits i och med utbildningen. Detta påverkar personalens avgång.

Personalens ork orsakade oro. Olika övningar har ökat i antal, men antalet anställda har inte ökat i samma proportion. När beväringarnas utbildning vid sidan av all annan övningsverksamhet ändå borde ombesörjas i enlighet med genomförandeplanen för trupp-produktionen, är personalen hårt sysselsatt. Så var fallet särskilt för unga utbildare.

Det berättades att brigadernas kasernbyggnader var nyrenoverade och motsvarade de tekniska och funktionella kraven. Torkutrymmena för personlig utrustning är åtskilda från inkvarteringsvåningarna och tält och annan utrustning som används i terrängen förvaras i andra byggnader. Grundrenoveringen av en kasernbyggnad pågår fortfarande och ska bli klar 2025. För närvarande är byggnaden tom. Grundrenoveringen av motionshuset blir klar 2027.

På brigaden inkvarteras personal från USA:s väpnade styrkor på grund av övningar. De hade tillfälliga inkvarteringslokaler till sitt förfogande. Både personalen och beväringarna tyckte att samarbetet med amerikanerna hade gått utmärkt.

2.2 Samtal med beväringar

Beväringarna var i allmänhet nöjda med sina tjänstgöringsförhållanden. Det förekom inga stora variationer i tjänstgöringsarrangemangen vid olika enheter. I diskussionerna med beväringarna lyftes inga problem fram i anslutning till de språkliga rättigheterna.

Vissa representanter för beväringsskommittén berättade att de fått information om inspektionen som skulle göras av representanter för justitieombudsmannens kansli först samma dag så de hade förberett sig i sista minuten.

Det uppgavs att det fanns någon form av oklarhet om beviljande av duglighetspermission. Beväringarna berättade att genom att göra ett visst antal gym prestationer var det möjligt att tjäna in duglighetspermission. Nu hade dock denna "gymbesöksräknare" nollställts, varvid man var tvungen att börja samla in gymbesök från början.

Beväringarna berättade att stampersonalen var svår att nå. Personalens representanter var ofta på semester eller på utbildningar och beväringarna ansåg att man inte hade informerat tillräckligt om vikariearrangemangen under frånvaron.

Det önskades mer "ledarskap genom exempel" av utbildarna. Unga utbildare berättades tidvis ha använt osakligt språk mot både beväringar och andra utbildare. Beväringarna berättade att en löjtnant kallade en annan löjtnant autistisk och att en översergeant allmänt hotade med strypning, om beväringarna inte drog kabelvindan som används i signalförbindelserna snabbare. I ärendet förblev det i viss mån oklart om de berättade händelserna baserade sig på personliga observationer eller hörselprat och den framförda kritiken verkade snarare vara av allmän karaktär.

Allmänt taget upplevde beväringarna att de och deras kompetens på något sätt underskattades när man genom ett uppmuntrande exempel kunde uppnå bättre resultat. Utbildarna uppgavs också ha visat likgiltighet för genomförandet av veckoprogrammen. Som exempel nämndes ett planerat besök till simhallen, men ingen hade brytt sig om att utreda att simhallen var stängd vid tidpunkten i fråga.

Beväringarna berättade om ett fall i samband med terrängövningen, där utbildarna hade gett sinsemellan motstridiga order till beväringarna. Den ena utbildaren hade beordrat att köra utan ljus så att fordonet inte skulle avslöjas för fienden. En stund senare efter att den andra utbildaren noterat att de körde utan ljus, hade denne konstaterat att föraren hade brutit mot bestämmelserna vid körning med fordon och till följd av detta tagit bort körtillståndet för cirka två veckor. Detta uppgavs ha skett i Syndalen i februari.

Det berättades att behandlingen av skadeanmälningarna tar lång tid. En beväring berättade att hen var tvungen att vänta cirka 1,5 månad för att få nya handskar i stället för de som hen tappat bort. Under denna tid var hen tvungen att använda andra semesterhandskar som inte lämpade sig för ändamålet.

Det uppgavs att det skett en fördröjning i avläggandet av utbildningsprovet. En beväring i militärpolisuppgifter berättade att hen inte kunde utföra bevakningsuppdrag eftersom man inte hade kunnat komma överens om en tidpunkt för att avlägga provet i användning av maktmedel. I samband med diskussionen förblev det oklart vad problemen för att hitta en lämplig tidpunkt berodde på.

Enheterna berättade att det finns varierande praxis för beviljande av förlängning av restiden. En beväring berättade att hen bor på en ort i Norra Österbotten och det berättades att resan dit tar över 11 timmar med kollektivtrafik. Beväringen berättade att den rätt till förlängning av restiden som hen redan fått kommer att bedömas på nytt. Beväringen i fråga berättade också om de händelser som ledde till att hen skadades i tjänst och som hade blivit och tyngt hens sinne. Beväringen i fråga gav kommandören tillstånd att uppge sitt namn för en eventuell utredning av händelserna. Hen ville åtminstone inte i detta skede lämna in ett klagomål.

Två beväringar berättade om osakligt beteende och mobbning som inträffat veckan före inspektionen som de ansåg vara rasistiskt på grund av skällsord i anknytning till deras hudfärg. Det var fråga om underofficerselevens förfarande och det fanns vittnen till händelsen. Beväringarna berättade namnen på eleven och vittnena i ärendet och gav sitt tillstånd till att brigadens kommandör informerades om namnen för att ärendet eventuellt skulle utredas. Beväringarna ville inte att ärendet skulle utredas som ett klagomålsförfarande.

Beväringarna berättade om en person i stampersonalen som ansågs ha ett osakligt förhållande i fråga om insjuknande och begränsningar av tjänstedugligheten, dvs. tjänstelättnader. Det berättades att utbildaren i fråga befälde en beväring som frös på grund av att hen föll i vattnet och en beväring som skadade sitt ena ben att gå till lägerplatsen i stället för att inkvarteras i sjuktältet, som fältsjukskötaren framförde.

Samma utbildare berättades ha framfört som sin allmänna åsikt att den som insjuknat under semestern alltid ska återvända efter semestern till kasernen och ligga sjuk där oberoende av sin sjukdom. Utbildaren i fråga berättades också ha påverkat innehållet i tjänstelättnaderna. Beväringarna berättade utbildarens namn och gav tillstånd att meddela sina namn till brigadens kommandör för att utreda saken. Beväringarna ville inte att ärendet skulle undersökas som klagomålsförfarande, men de ville att brigadens kommandör skulle få kännedom om händelserna.

Kommandören för brigaden lämnade dagen efter inspektionen en utredning av utbildaren som beväringarna kritiserat till riksdagens justitieombudsmans kansli. Det hade varit fråga om tjänstelättnader för tre beväringar som innehållsmässigt var sådana att beväringarna fick permission i stället för att bli och ligga sjuka på kasernen (02.-03.05.2024 BT, 04.-05.05.2024 BTUT, 06.-10.05.2024 BUT). Tjänstelättnader BT och BUT möjliggör inte permission, medan BTUT möjliggör det. I sin utredning framförde utbildaren i fråga sin åsikt att det var fråga om en mycket tvivelaktig och inkonsekvent serie befrielse. Hen hade kontaktat fältsjuksköterskan eftersom en sådan verksamhet försätter beväringarna i en mycket orättvis ställning, eftersom en person som blir sjuk får permission även om hen borde vara vakt och en annan person som borde vara på permission måste plötsligt vara fast på veckoslutet i stället. Utbildaren berättade att hen fört en lång diskussion om vad en sådan inkonsekvent serie befrielse orsakar och vad en rättvis och medicinskt bästa möjliga befrielse skulle vara för dessa beväringar. Som ett resultat av detta ändrade fältsjuksköterskan befrielse så att de blev konsekventa så att beväringarna stannade kvar i garnisonen över veckoslutet för att återhämta sig men i princip åker på permission den 9 maj 2024.

3 ÅTGÄRDER

Observationerna från inspektionen presenterades för justitieombudsmannen Petri Jääskeläinen.

Justitieombudsmannen fäster för det första uppmärksamhet vid att alla situationer som innehåller trakasserier eller annat osakligt bemötande och beteende ska identifieras och att man omedelbart ska ingripa i dem genom ändamålsenliga åtgärder. Detta förutsätter att såväl personalen som beväringarna har kunskap och kunnande om rätt förfaringssätt. Justitieombudsmannen konstaterar också allmänt att tjänstgöringsenheten för beväringar ska vara en trygg plats där ingen behöver vara rädd för mobbning, rasism, trakasserier eller ofredande. Likaså skall adekvat språkbruk mot såväl varandra som beväringar förutsättas av personalen.

Justitieombudsmannen konstaterar också att en värnpliktig som tjänstgör åläggs tillfälliga begränsningar av tjänstedugligheten när vården av sjukdomen eller skadan och återhämtningen från den eller tjänstgöringssäkerheten fordrar det. Begränsningar som föreskrivits av hälso- och sjukvårdspersonal kan inte upphävas eller ändras till andra av någon annan än en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården (punkterna 233–234 i det Allmänna tjänstereglementet).

Enligt justitieombudsmannen ska utbildningspersonalen inte ingripa i den begränsning av tjänstedugligheten som fastställts för den värnpliktige eller i princip ens ifrågasätta den. I det fall som nu framkom i samband med inspektionen hade det dock vid fastställandet av tjänstedugligheten framkommit sådana omständigheter (ändring av tjänstedugligheten för att möjliggöra permission), på basis av vilka det fanns skäl att fästa uppmärksamhet vid deras ändamålsenlighet särskilt med tanke på beväringens återhämtning från sjukdomen. Därför anser justitieombudsmannen inte i detta sammanhang att utbildarens förfarande att diskutera begränsningarna i tjänstedugligheten med den representant för hälso- och sjukvårdspersonalen som förordnat dem är felaktigt.

I det på förhand införskaffade inspektionsmaterialet fäste man uppmärksamhet vid att vissa förundersökningsprotokoll (- - -) innehöll en beskrivning av gärningen i sin helhet på pärmbladet av protokollet i kolumnen om misstänkt brottsrubricering och brottsplats och tidpunkt på samma sätt som den skrevs i disciplinbeslutet. Det torde inte vara nödvändigt. Annars föranledde det material som skaffats på förhand inga åtgärder.

Kommendören för Nylands brigad ombeds meddela riksdagens justitieombudsmans kansli senast den 29.11.2024 vilka åtgärder de händelser som framförts ovan i protokollet och som kommendören fått kännedom om i samband med den avslutande diskussionen eventuellt har föranlett.

Detta protokoll har varit i utkastskedet vid Nylands brigad för kommentarer och bedömning av eventuella sekretessbelagda uppgifter.